

samen • leren • ontwikkelen

FORMATIEF EVALUEREN

OPBRENGST LEERKRING 17/19

INTRODUCTIE

Het is heel gewoon in de keuken: tijdens de bereiding proeven en niet wachten tot het oordeel van de klant.

Formatief evalueren in de les. Tijdens het leerproces krijgen leerling en docent zicht op waar de leerling/de klas staat t.o.v. het te behalen leerdoel en weten de leerlingen en de docent hoe ze dat doel kunnen behalen.

Formatief evalueren, formatief toetsen of formatief testen, allemaal namen voor eenzelfde begrip: verkrijg zoveel mogelijk feedback waarmee je vooraf, tijdens en bij het afsluiten van het leerproces de leerling gericht kunt adviseren hoe hij/zij eventuele leemtes kan aanvullen.

In deze uitgave vind je veel voorbeelden die makkelijk uitvoerbaar zijn om formatief te werken.

*Dit boekje is ontstaan vanuit de
Quriuz leerkring - Formatief evalueren*

FEEDBACK GEVEN

Feedback is het (jenzelf of een ander) geven van informatie, bijvoorbeeld over:

- ✓ **Inhoud:** waar staat de leerling ten opzichte van de leerdoelen?
- ✓ **Aanpak/Strategie:** hoe effectief is de aanpak van de leerling?
- ✓ **Leerstand/Modus:** hoe doelgericht/leergericht is de leerling bezig?
- ✓ **Persoonlijke kwaliteit:** welke mooie eigenschap laat de leerling hier zien?

maar ook

- ✓ **Inhoud:** hoe scoort de klas ten opzichte van bv. vorig jaar/het landelijk gemiddelde?
- ✓ **Aanpak:** hoe effectief is de aanpak van de docent?

Feedback is effectief wanneer deze concreet/specifiek, doel gerelateerd, persoonlijk, (ver)oordeel-loos en KORT gevraagd is. Dat wil zeggen, de ontvanger staat er open voor en de feedback is gekoppeld aan een vervolgactie: feed-forward. De ontvanger moet wel weten wat de feedback dan dus voor hem/haar betekent, wat hij/zij dan (anders) moet doen.

In de les speelt feedback een belangrijke rol.

Om feedback te kunnen geven, heb je niet altijd een ingewikkeld instrument nodig. Eigenlijk doen we het de hele dag door. Ter illustratie staan hierna verschillende manieren beschreven die zonder (veel) voorbereiding in te zetten zijn in de les.

1. Mondelinge feedback tijdens een klassikaal lesonderdeel

Je geeft directe feedback als reactie op wat de leerling zegt. "Goed zo", "Bijna goed!", "Dappere poging!"

Voordelen:

- ✓ kort
- ✓ geen voorbereidingstijd
- ✓ veel "echte" (gemeende) positieve feedback zorgt voor een veilige sfeer en een goede relatie

(Mogelijke) nadelen/valkuilen:

- ✓ eigenaarschap bij docent; afhankelijkheidsrelatie
- ✓ ook positieve feedback kan klassikaal tot onveilige situaties of ongewenste effecten leiden; niet iedere leerling wil op ieder moment feedback van iedere docent
- ✓ meestal weinig specifiek/inhoudelijk

Leerlingen zeggen zelf:

- + "Het is prettig dat de docent ons direct aanspreekt"

- "Wat moeten we vervolgens met de info doen? Daar doen we niets mee."

2. Mondelinge feedback tijdens een individueel lesonderdeel

Je loopt langs en ziet dat de leerling al heel ver is. "Goed zo!" "Jij bent al ver!" "Goed gewerkt!"

Voordelen:

- ✓ kort
- ✓ geen voorbereidingstijd
- ✓ veel "echte" (gemeende) positieve feedback zorgt voor een veilige sfeer en een goede relatie

(Mogelijke) nadelen/valkuilen:

- ✓ eigenaarschap bij docent; afhankelijkheidsrelatie
- ✓ ook positieve feedback kan tot onveilige situaties of ongewenste effecten leiden; bijvoorbeeld dat leerling voor "studiebol" wordt uitgemaakt door klasgenoten
- ✓ meestal weinig specifiek/inhoudelijk

4. Commentaar bij toets schrijven

Je schrijft bij de toetsvraag wat je analyse is: "Vraag niet goed gelezen", "Je mist hier kennis", "Deze stap ontbreekt in je antwoord"

Voordelen:

- ✓ concreet/specifiek, doelgerelateerd (beter scoren op toets), persoonlijk

(Mogelijke) nadelen/valkuilen:

- ✓ kost vrij veel tijd
- ✓ eigenaarschap bij de docent; kunnen we onderzoeken hoe we hierin eigenaarschap bij leerlingen neer kunnen leggen?
Bv door de leerlingen aan elkaar feedback te laten geven?

5. Toetsanalyse formulier SLO.

Leerlingen benoemen bij een fout gemaakte vraag wat de oorzaak is in een aantal categorieën.

Voordelen:

- ✓ eigenaarschap bij de leerling
- ✓ snel en makkelijk inzetbaar (eventueel te digitaliseren)
- ✓ geeft jou als docent ook informatie over de leerling (als je de formulieren inneemt en bekijkt)

(Mogelijke) nadelen/valkuilen:

- ✓ geen controle door docent op of leerling het correct/serius invult
- ✓ goede follow-up absoluut noodzakelijk

3. Digitale (informele) toets: bv. Socrative, Kahoot

(In-)formeel toetsinstrument waarmee je (formatief of summatief) kunt bepalen hoe goed iedere leerling de stof beheerst én welke onderdelen door de hele klas beter of slechter zijn begrepen. Ook leerlingen kunnen Kahoot (voor de klas) maken.

Voordelen:

- ✓ Socrative en Kahoot zijn vrij van licentie te gebruiken. Via leerling2020 zijn beknopte kickstarters te downloaden zodat je vrijwel direct aan de slag kan. (<https://leerling2020.nl/kickstarters-digitale-tools-voor-docenten/>)
- ✓ Verkregen informatie (is dus ook feedback!) is individueel, specifiek en zowel door docent als leerling te benutten.
- ✓ Laagdrempelige werkvorm, eenvoudig uit te voeren met mobiel of ander device

(Mogelijke) nadelen / valkuilen:

- ✓ Kahoot heeft een wedstrijdelement dat er toe kan leiden dat leerlingen afhaken
- ✓ Meerkeuzevragen zijn beperkt om inzicht te toetsen
- ✓ Je kunt de antwoordkeuzes van de leerlingen niet zien en dus ook niet ingaan op foute antwoorden. Denkstappen van leerlingen worden hierdoor niet nagegaan (Kahoot)

6. Feedback app leerKRACHT

Leerlingen geven op hun mobiel in korte tijd de docent tips en tops met betrekking tot de lessen.

Voordelen:

- ✓ Stimuleert een feedbackcultuur doordat de mening van de leerling wordt gevraagd
- ✓ Leerlingen gaan hier serieus mee aan de slag en vinden het leuk.
- ✓ Makkelijk inzetbaar, werkt net als bv Kahoot met een code via de mobiel

(Mogelijke) nadelen / valkuilen:

- ✓ Als docent moet je uitkijken dat je de feedback niet verkeerd opvat. Een gesprek over de uitkomsten is verstandig
- ✓ Wat eruit komt, wat leerlingen graag zouden zien is niet altijd uitvoerbaar
- ✓ In een "lastige" klas kan dit voor de docent onveilig zijn
- ✓ Als iederéén dit doet, wordt het een beetje overkill.
Dus maak binnen het team/sectie afspraken

EIGENAARSCHAP, SAMENWERKEN

Tien tips om het eigenaarschap van leerlingen te vergroten

Je hoort het overal in het onderwijs: leerlingen moeten meer eigenaar worden van hun leerproces. Het motiveert en draagt bij aan een positiever zelfbeeld. Een hoge mate van eigenaarschap bij leerlingen zou zelfs leiden tot hogere resultaten (Duckworth, 2009)!

Maar wat is eigenaarschap eigenlijk? En waar kan een leerling (behalve van zijn spullen) eigenaar van zijn op school? Hoe kun je als leraar het eigenaarschap van leerlingen vergroten? Hieronder vind je tien tips.

tip 1

Laat leerlingen zelf keuzes maken
Als een leerling mede mag bepalen waar hij/zij aan werkt in de

komende periode, zal hij/zij meer gemotiveerd zijn om het bijbehorende doel te bereiken en zich meer verantwoordelijk voelen voor de taak.

tip 2

Zorg voor betekenisvol onderwijs. Onderwijs dat betekenis heeft voor de leerling, zorgt voor hogere betrokkenheid. Als een leerling zich interesseert voor een bepaald onderwerp zal hij/zij meer gemotiveerd zijn om zijn taak uit te voeren.

tip 3

Maak leren zichtbaar Je kunt een leerling meer verantwoordelijkheid voor zijn ontwikkeling laten ervaren, wanneer je zichtbaar maakt wat hij/zij heeft geleerd, waar het geleerde een onderdeel van is en wat de volgende stap kan zijn.

tip 9

Geef feedback op een manier die de groeigerichte mindset stimuleert. Feedback op het proces laat leerlingen ervaren dat ze invloed hebben op het proces én dat ze kunnen leren van eerdere ervaringen en fouten. Wanneer een leerling zegt dat hij/zij iets niet kan, geef je hem feedback met het woordje 'nog'. Laat de leerling de zin herhalen met de toevoeging van dit woord, namelijk: "Ik kan dit nog niet". Wanneer je namelijk echt iets wilt bereiken en hier veel voor oefent, is alles te leren.

tip 10

Heb oog voor kleine dingen. Moedig een leerling aan die initiatief neemt of die iets van thuis meeneemt omdat dat past bij het onderwerp of thema! Het waarderen van het initiatief stimuleert het eigenaarschap van de leerling en zorgt voor een betere relatie tussen leerling en leraar. De leerling voelt zich gehoord en gezien.

Deze tips zijn geïnspireerd op het onderzoek van: Zimmerman (1990), Duckworth (2009) Marzano (2010), Dweck (2011) en Marino (2011).

Hoe goed ben je in het elkaar aanvullen en ondersteunen? Durf je hulp te vragen, vragen te stellen en ga je met respect met elkaar om?

Fase 2 van de 'Zes fases van een instructieles' is hiervoor erg geschikt.

tip 4

Laat leerlingen (met hulp van jou als leraar) zelf hun doelen bepalen. Niet alleen vakinhoudelijk, maar ook voor vaardigheden zoals planning, studievaardigheden, samenwerken, etc. Leerlingen die werken aan eigen doelen, zullen zich meer eigenaar voelen van het proces dat doorlopen moet worden om dat doel te bereiken. In het woord eigenaarschap zit toch niet voor niets het woord eigen?

tip 5

Creëer verantwoordelijkheid. Verantwoordelijkheid creëert betrokkenheid. Leerlingen die weten dat het bereiken van het doel afhangt van hun eigen inzet, zullen zich meer verantwoordelijk voelen voor hun taak. Op het moment dat leerlingen zich verantwoordelijk voelen voor hun

taak, zullen ze vervolgens beter hun best voor doen.

tip 6

Ben je bewust van je eigen rol als leraar. Goed voorbeeld doet goed volgen. Als je als leraar uitstraalt dat je kunt leren van je fouten en invloed hebt op wat je leert en hoe je leert, kan een leerling dit gedrag van je overnemen.

tip 7

Zorg voor krachtige zelfevaluatie. Een leerling die zijn eigen leerproces evalueert, leert wat hij/zij de volgende keer anders kan doen. Ook dit vergroot het gevoel van eigenaarschap van de leerling.

tip 8

Stel gezamenlijke regels op. Regels die opgelegd worden door de leraar, voelen niet 'eigen'. Regels en afspraken die samen met de leerlingen worden opgesteld, zullen eerder worden nageleefd.

TEST JE MINDSET

Vragen over de mindset Je mindset heeft invloed op de manier waarop je over dingen denkt. Je kunt je talenten ontwikkelen wanneer je uitdagingen aangaat; volhoudt wanneer het moeilijk wordt; inspanning ziet als iets wat erbij hoort; openstaat voor kritiek en geïnspireerd raakt door successen van anderen. Lees de uitspraken hiernaast en geef, met een kruisje, aan of je het er vaker mee eens of oneens bent. Alle antwoorden die je geeft zijn juist!

Bronnen:

Mindset, de weg naar een succesvol leven, auteur Carol S. Dweck

*Mindset: hoe bepaalde complimenten averechts werken,
Kuipers & van Kempen 2009*

Werkboek Mindset Groep 6-7-8, het TalentenLab

Het Grote Vooruitwerklabboek, auteur Els Schrover

		Eens	Oneens
1	Jouw succes is mijn inspiratie.		
2	Als ik een prestatie moet leveren vind ik het vervelend als er punten van kritiek zijn en heb ik het gevoel dat ik gefaald heb.		
3	Als ik teleurgesteld wordt, raak ik extra gemotiveerd om door te gaan.		
4	Straks lukt het mij niet, terwijl ik er mijn uiterste best voor heb gedaan; dan kan ik er maar beter niet aan beginnen.		
5	Ik werk graag aan een moeilijke uitdagende opdracht.		
6	Als ik naar tips van anderen luister kan ik alleen maar beter worden.		
7	Als het niet goed gaat voel ik mij niet fijn.. Om dit te herstellen geef je liever anderen de schuld.		
8	Als een ander beter presteert dan ik voel ik mij een verliezer.		
9	Als ik hard genoeg werk en een goed plan maak, lukt het me.		
10	Ik ben zoals ik ben en dat kan niet echt veranderd worden.		
11	Van mijn fouten kan ik leren.		
12	Positieve feedback maakt mij alleen maar beter.		
13	Ik kan mijn grens verleggen en groeien.		
14	Als je slim bent, hoef je je niet in te spannen om resultaat te bereiken.		
15	Als de docent zegt dat de opdracht niet goed is gemaakt probeer ik dat weer snel te vergeten.		
16	Als ik iets niet snap dan stop ik.		
17	Als een ander beter presteert dan ik wil ik graag van deze persoon leren om ook beter te worden.		
18	Hoe slim je bent staat min of meer vast.		
19	Door je in te spannen kan ik beter worden.		
20	Jouw succes is mijn falen.		

GROEI MINDSET ONTWIKKELEN

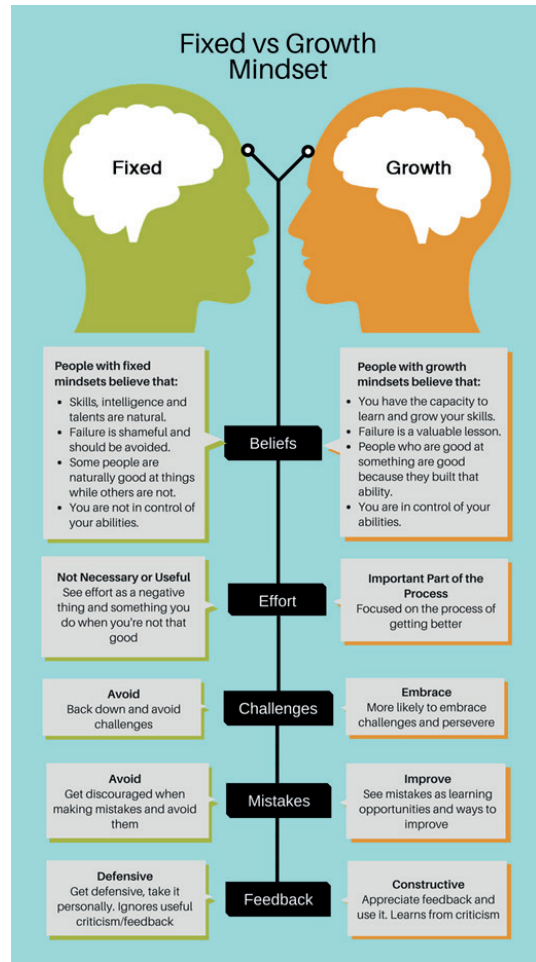
Wat kun je tegen je leerling zeggen:

In plaats van		Denk liever
Ik ben hier niet goed in	1	Wat wil ik doen om beter te worden
Ik geef het op	2	Ik ga een van de strategieën uitproberen die we hebben geleerd.
Dit is te moeilijk	3	Dit kost tijd en moeite. Ik ga het doen.
Ik kan gewoon geen....	4	Ik ga .... oefenen
Fout!	5	Wat kan ik van mijn fouten leren
Zo slim word ik nooit.	6	Ik ga uitzoeken hoe zij dit aanpakken.
Plan A werkte niet.	7	Gelukkig heeft het alfabet 26 letters.

QR code naar een goede les voor je leerlingen over de mindset

MINDSET INFORMATIE

FORMATIEF VERSUS SUMMATIEF EVALUEREN

Formatieve evaluaties Assessment voor leren	Summatieve evaluaties assessment van leren
Doel: Het leren en de prestaties verbeteren.	Doel: Het meten of controleren van de prestaties.
Uitgevoerd tijdens het leren - van dag tot dag, van minuut tot minuut.	Van tijd tot tijd uitgevoerd om snapshots te maken van wat er is gebeurd.
Gericht op het leerproces en de voortgang van het leren.	Gericht op de producten van het leren.
Gezien als een intergraal onderdeel van het onderrichten-leerproces.	Gezien als iets apart, een activiteit die wordt uitgevoerd na de leercyclus van het onderwerp.
Samenwerkend -- leerkrachten en studenten weten waar ze naar toe gaan, begrijpen de leerbehoeften en gebruiken beoordelingsinformatie als feedback gids en passen aan wat ze doen om aan deze behoeften te voldoen.	Leraar geleid: leraren wijzen de student toe en evalueren vervolgens hoe goed ze de opdracht voltooien.
Fluid - een continu proces beïnvloed door de behoefte van studenten en feedback van leerkrachten.	Rigide - een onveranderlijke maatregel van wat de student bereikt.
Leraren en studenten nemen de rol van internationale studenten op zich.	Leraren nemen de rol op van auditors op zich en studenten nemen de rol van geauditeerde op zich.
Leraren en studenten gebruiken het bewijsmateriaal dat ze verzamelen om aanpassingen aan te brengen voor continue verbeteringen.	Leraren gebruiken de resultaten om definitieve "succes of mislukking" beslissingen te nemen over een relatief vaste reeks van educatieve activiteiten.

WERKVORMEN START VAN DE LES

Betreft: lesinhoud

Je wilt weten wat je leerlingen al weten over het lesonderwerp.

Je maakt een lijst van de deelonderwerpen met leerdoelen die deze les/de komende periode worden behandeld en laat deze op het bord zien. Je vraagt daarna per deelonderwerp wat de leerlingen er al over weten. Ze mogen met elkaar overleggen en daarna geven ze klassikaal feedback. Je noteert de reacties van de leerlingen op het bord.

Jij hebt nu een redelijk beeld van waar je aan moet haken bij je komende lessen.

Betreft: vaardigheid organisatie

Je wilt dat leerlingen alles bij zich hebben wat ze die dag/in jouw les nodig hebben. Je toont rubriek voorbereiding (pag. 31).

Leerlingen leggen de inhoud van hun tas op tafel en controleren elkaar aan de hand van de agenda: zit er in de tas en het etui wat nodig is? Met behulp van de rubriek kunnen ze een score noteren en krijgen ze handvatten hoe ze zich kunnen verbeteren.

Variant: laat de leerling de datum noteren in het betreffende vakje en herhaal deze actie over een tijdje. Dan noteren de leerling weer de datum: hebben ze zich verbeterd? Zo ja, hoe hebben ze dat aangepakt? Zo nee, wat is er aan de hand?

Betreft: Exit/Admit tickets

Een eenvoudige maar effectieve formatieve beoordeling is het uitrijkaartje. Uitgangstickets zijn kleine stukjes papier of kaarten die leerlingen storten als zij het klaslokaal verlaten. Leerlingen noteren een accurate interpretatie van het hoofdidee achter de les die die dag werd geleerd. Vervolgens geven ze meer informatie over het onderwerp.

De kaartjes zijn helemaal aan het begin van de les uitgedeeld. Leerlingen kunnen reageren op vragen over huiswerk of op de les die de dag ervoor is geleerd.

Betreft: LessonUp

Voorkennis activeren

Betreft: Entreeticket

Korte werkvorm waarbij de leerling aan het begin van de les geactiveerd wordt/in de 'aan-stand' komt. Korte check van de huiswerkattitude. Vraag n.a.v. vorige les/huiswerk. De docent deelt bij binnenkomst een vraag of korte opdracht uit en verzamelt de gegeven antwoorden. Desgewenst kunnen de antwoorden meteen besproken worden of door een groepje leerlingen worden geanalyseerd en daarna besproken.

Betreft: Ask-up

Leerling in de 'aan-stand' krijgen. Vragen naar (persoonlijk) (leer) doel/invulling van de les.

Betreft: Misconcepten

Leerlingen denken kritisch na over een leerconcept, n.a.v. een stelling of cartoon. De docent laat leerlingen reageren op een misconcept.

Betreft: Studentenwerk analyseren

Er kan veel informatie worden verzameld over huiswerk, tests en quizzen van leerlingen. Dit is vooral zo als de leerlingen hun denken moeten uitleggen.

Wanneer leraren de tijd nemen om het werk van leerlingen te analyseren, krijgen ze kennis over:

- de huidige kennis, attitudes en vaardigheden van een leerling over het onderwerp
- sterke en zwakke punten en leerstijlen
- noodzaak voor verdere of speciale hulp

Met deze aanpak kunnen leraren hun instructies aanpassen om in de toekomst effectiever te zijn.

Betreft: Klas peilingen

Met peilingen kunnen leerlingen snel en nauwkeurig antwoorden geven. Een stille peiling is perfect voor die "verlegen" leerlingen die moeite hebben om hun mond open te doen. Dit zijn ook een snelle manier om het begrip te controleren met behulp van mobiele technologie. Probeer tools zoals SurveyPlanet.

WERKVORMEN MIDDEN VAN DE LES

Betreft: voorbereiden inleveropdracht

Je wilt dat leerlingen weten welke eisen je aan een inleveropdracht stelt.

Vooraf - In de vorige lessen heb je de opdracht uitgelegd en daarna zijn de leerlingen aan het werk gegaan en hebben een eerste versie van hun opdracht ingeleverd. Die opdracht heb je in grote lijnen nagekeken.

Deze les - Je benoemt de sterke punten die je tegenkwam tijdens het nakijken. (Waarschijnlijk wist je van tevoren al wat er goed en wat er niet goed zou gaan.) Je laat vervolgens op het digibord een aantal tekst(fragmenten) zien en vraagt de klas wat hieraan verbeterd kan worden. Je noteert de antwoorden van de leerlingen en zo ontstaat een lijst van

succescriteria die de leerlingen zelf hebben geformuleerd. Op basis van die criteria maken de leerlingen hun definitieve versie.

Variant: laat de leerlingen vooraf de criteria formuleren, waarbij het niet alleen om de inhoud gaat, maar ook om de verzorging en de planning. Eventueel kunnen ze per onderdeel ook aangeven hoeveel punten ze hierbij maximaal kunnen scoren.

Betreft: op weg naar afsluiting lessenserie/hoofdstuk

Je wilt weten in hoeverre de leerlingen de lesstof beheersen.

Vooraf - Leerlingen kennen het leerdoel, hebben je instructie gevolgd en geoefend.

Deze les - Je deelt een diagnostische toets uit met een aantal vragen die op de echte toets

vragen lijken. Leerlingen kijken hun eigen antwoorden en na maken voor zichzelf (evt. ook voor jou) een lijstje met wat niet goed ging. Hierop geven ze ook aan waarom het niet goed ging en of ze jouw hulp nog nodig hebben.

Variante: maak een mentimeter waarop leerlingen kunnen aangeven welk onderdeel ze goed en welk onderdeel ze nog niet goed beheersen. Je kunt dan leerlingen aan elkaar koppelen.

Betreft: Drievoudige samenvattingen

Het idee hier is om verschillende manieren van denken en aandacht voor detail te gebruiken. Leerlingen kunnen in groepen of individueel werken. Als antwoord op een vraag of een onderwerp onderzoek schrijven ze drie verschillende samenvattingen:

- 10-15 woorden lang
- 30-50 woorden lang
- 75-100 woorden lang

Je kunt zelfs leerlingen Twitter

laten gebruiken. De kans is groot dat je veel leerlingen hebt die het al gebruiken. Ze zullen ervaring hebben met het communiceren van berichten met minimale bewoordingen en karakters.

Betreft: Think-Pair-Share

Dit is een van de vele formatieve beoordelingsstrategieën die docenten eenvoudig kunnen gebruiken. De instructeur stelt een vraag en de leerlingen noteren hun antwoorden. Leerlingen worden vervolgens in paren geplaatst om hun antwoorden te bespreken. Leraren kunnen zich door het klaslokaal verplaatsen en naar verschillende discussies luisteren. Het geeft ze een waardevol inzicht in de niveaus van begrip.

Betreft: Lesson-Up

Monitoren van de vorderingen, gevolgd door een gerichte taak

Quiz-, sleepvraag.

WERKVORMEN EIND VAN DE LES

Betreft: lesinhoud

Je wilt weten wat je leerlingen al beheersen en wat nog niet (goed).

Vooraf - Leerlingen hebben in je les (de afgelopen lessen) instructie gekregen en geoefend om het leerdoel te behalen.

Deze les - Je maakt een mentimeter waarin de leerlingen kunnen stemmen op het onderdeel dat ze al perfect beheersen. Formuleer de onderdelen waarop gestemd kan worden als volgt: "Ik kan ...." In een tweede mentimeter ze kunnen stemmen waarover ze nog eens uitleg willen krijgen of extra willen oefenen.

QR-code naar mentimeter]

Betreft: voorbereiding summatieve toets

Je wilt dat leerlingen weten hoe ze toetsvragen moeten beantwoorden.

Vooraf – Leerlingen kennen het leerdoel, hebben je instructie gekregen en geoefend.

Deze les – Je toont een vraag op het digibord zoals deze ook in een toets kan staan. Leerlingen krijgen een papier waarop ze het antwoord formuleren. Je verzamelt de antwoorden en verdeelt deze, hardop, voor de klas zichtbaar, in twee stapeltjes: JA en NEE. Vervolgens kies je je favoriete NEE en toont deze (anoniem) op het bord. Vraag aan de klas: "Welke tip zou je deze leerling geven om tot een goed antwoord te komen?" Of "Wat gaat hier mis?"

Betreft: Office FORMS

Lin leveren antwoord op een vraag in via Office of Google FORMS

Betreft: Peer feedback / P2P

Leerlingen krijgen zicht op hoe andere leerlingen eenzelfde opdracht maken, leren van en met elkaar. Leerlingen bespreken leerstof/ leerdoel/antwoorden van en/of met elkaar en geven elkaar feedback/-forward

Betreft: Ask-back

De leerling heeft een beeld van waar hij/zij staat en kan van daaruit zelf bepalen wat de vervolgstap wordt. Leerlingen bevragen hoe het tot nu toe gaat/waarom het goed gaat.

Betreft: Scaffolding

Door gerichte vragen leerlingen zelf verder laten komen.

Of “Waarom zou een docent dit antwoord niet goed rekenen?”

Leerlingen formuleren nu zelf de criteria voor een goed antwoord (dat kan zowel de inhoud als de stijl/verzorging zijn) en jij krijgt zicht op eventueel nog bestaande misconcepties.

**Betreft: afsluiting les/
voorbereiding volgende les**

Je wilt weten of het leerdoel van deze les is behaald en waar je eventueel op moet aansluiten in je volgende les.

Vooraf- De leerlingen kennen het leerdoel, hebben je instructie gevolgd en zelfstandig geoefend.

Deze les - Aan het einde van de les wil de docent weten wat de leerlingen geleerd hebben. Daarvoor deelt hij/zij de leerdriehoek uit.

In de top schrijven leerlingen een ding op wat ze het leukst vonden bij het analyseren van de brieven en het opstellen van succescriteria. Daaronder noteren ze twee vragen die ze nog hebben en daaronder drie dingen die ze hebben geleerd. Aan de hand van de leerdriehoek kan de docent de volgende les(sen) en opdrachten vormgeven en leerdoelen en succescriteria formuleren.

Betreft: 3-2-1 countdown

Dit is een echte test van relevant en zinvol leren. Wanneer leerlingen iets leren dat ze nuttig vinden, willen ze dat leren waarschijnlijk op een of andere manier gebruiken. Laat de leerlingen de dag afsluiten met deze werkvorm. Geef ze kaarten om op te schrijven of ze kunnen mondeling reageren.

Ze moeten reageren op drie afzonderlijke verklaringen:

- 3 dingen die je niet eerder wist
- 2 dingen die je verrast hebben over dit onderwerp
- 1 ding dat je wilt gaan doen met wat je hebt geleerd

Je kunt ze ook verschillende soorten vragen stellen. Dit zijn suggesties, dus voel je vrij om je eigen vragen te verzinnen.

Betreft: One-Minute Papers

Papiertjes van één minuut worden meestal aan het einde van de dag gedaan. Leerlingen kunnen hier individueel of in groepen werken. Ze moeten een korte vraag schriftelijk beantwoorden. Typische vragen van leraren draaien om:

- Hoofdpunt
- Meest verrassende concept?
- Vragen niet beantwoord?
- Meest verwarrende onderwerp?
- Welke vraag uit het onderwerp is belangrijk voor de test?

Zonder formatieve beoordelingen is de eerste indicatie dat een student het materiaal niet begrijpt, wanneer deze een quiz of een test niet haalt. Een innovatieve formatieve evaluatiestrategie als deze kan uitval van de klas vermijden.

Betreft: strategische vragen

Vragenstrategieën kunnen worden gebruikt met individuen, kleine groepen of de hele klas. Effectieve formatieve beoordelingsstrategieën houden in dat leerlingen worden gevraagd hogere vragen te beantwoorden, zoals 'waarom' en 'hoe'. Vragen van hogere orde vereisen meer diepgaand denken van de leerlingen. Ze kunnen de leerkracht helpen het niveau en de mate van begrip van de leerling te onderscheiden.

RUBRIEK - SAMENWERKEN

Hoe goed ben je al in elkaar aanvullen en ondersteunen, durf je hulp te vragen, vragen te stellen en ga je met respect met elkaar om?

	Beginner (5)	In ontwikkeling (10)	Goed (15)	Perfect (20)
Houding in je groep(je)	Ik vind het erg lastig om met verschillende leerlingen om te gaan. Daarom ben ik nog wel eens boos of chagrijnig.	Ik snap wel dat mensen verschillend zijn, maar weet niet goed daarmee om te gaan. Ik doe daarom soms niks.	Ik vind het wel leuk om met verschillende leerlingen samen te werken.	Ik zie de verschillen tussen de leerlingen in mijn groepje en houdt daar rekening mee.
Tips en tops geven en krijgen	Ik vind het niet fijn als anderen zeggen wat ik moet doen of hoe ik het moet doen.	Ik vind het lastig om hulp te vragen of complimenten te geven. Ik doe dat ook erg weinig.	Ik kan goed om hulp vragen of complimenten geven als ik die ander goed ken.	Ik kan goed om hulp vragen of complimenten geven, ook als ik de ander niet goed ken.
Je taak in je groep	Ik werk op mijn eigen manier en vind het lastig om het op een andere manier te doen.	Ik ben gewend op een bepaalde manier te werken en vind het niet makkelijk om het op een andere manier te doen.	Ik kan mijn manier van werken best aanpassen als dat beter is voor onze groepsopdracht.	Ik weet hoe ik mijn manier van werken het beste kan veranderen als dat beter is voor onze groepsopdracht.
Hoe ga je om met afspraken?	Ik doe het alleen op mijn manier, ook al zijn er andere afspraken gemaakt.	Ik probeer wel om me aan de afspraken te houden, maar vind het lastig als ik het er niet mee eens ben.	Ik vind het niet moeilijk om afspraken te maken en me eraan te houden.	Ik vindt het makkelijk en fijn om me aan de gemaakte afspraken te houden.
Samen werken	Ik hou me alleen bezig met mijn eigen taak en help anderen niet.	Ik werk aan mijn eigen taak en soms wil ik wel iemand anders helpen.	Ik werk aan mijn eigen taak en als iemand het me vraagt ga ik die ander helpen.	Ik werk aan mijn eigen taak en let op of ik ook anderen kan gaan helpen.

Betreft: Exitticket

Monitoring, check van leerresultaat of opmaat naar volgende les. Leerling geeft antwoord op gestelde vraag of formuleert zelf een vraag en levert het ticket anoniem in.

Betreft: Office FORMS

Monitoring, check van leerresultaat of opmaat naar volgende les. leerlingen leveren in wat deze les geleerd is/laten zien in welke mate het leerdoel behaald is.

Betreft: Ask-forward

De leerling leert zelf volgende doelen te stellen. Vragen naar de volgende stap in het leerproces.

Betreft: nog veel meer werkvormen

Toolbox formatief
evalueren

RUBRIEK PLANNEN VAN HUISWERK

De leerling vult een paar keer per jaar in hoe hij/zij ervoor staat.

	Datum	Datum	Datum	Datum
Ik kan nog geen planning maken.				
Ik kan een planning maken, maar houdt me er niet aan.				
Ik kan een planning maken en houdt me er vaak wel aan.				
Ik kan een planning maken en houdt me daar altijd aan.				

RUBRIEK VOORBEREIDING

Naam:			
Klas:			
Mentor:			
SCHOOLTAS	Lvl 1: <i>Crook</i>	Lvl 30: <i>Hitman</i>	Lvl 99: <i>Maffiabaas</i>
ETUI			
(lvl 1) Geen etui OF (lvl 33) etui zonder goede pennen, potloden OF (lvl 99) etui met goede pennen en geslepen potloden			
BOEK, SCHRIFT			
(lvl 1) Boek en schrift voor een vak ontbreekt OF (lvl 33) boek of schrift voor 'n vak ontbreekt OF (lvl 99) voor alle vakken de goede materialen.			
AGENDA			
(lvl 1) Geen agenda OF (lvl 99) wel agenda.			

Binnenklasdifferentiatie, Coubergs

www.lerarenopleider.nl/velon/ledensite/files/2015/09/36_3_2Anthonissen_etal.pdf
https://www.researchgate.net/publication/275043205_Het_BKD-leer-krachtmodel_binnenklasdifferentiatie_realiseren_in_de_klas
https://frisonderwijsnederlands.files.wordpress.com/2016/07/fons_1_2_struyven_coubergs_gheysens_engels.pdf

Formatie Evalueren, Sluijsmans

<https://www.toetsen-examineren.nl/toetskwaliteit/formatief-toetsen-vergroot-interactie-met-student/>
<https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten-vinden/?projectid=411-11-697-effectieve-kenmerken-van-formatief-toetsen>
<https://www.nro.nl/wp-content/uploads/2014/05/PROO%2BToetsen%2Bmet%2Bleerwaarde%2BDominique%2Bsluijsmans%2Bea.pdf>

LITERATUUR, ETC.

Voor meer achtergrondliteratuur

SLO -Formatief evalueren,
het belang van de dialoog over
leerdoelen en succescriteria

Meegewerkt aan dit boekje hebben:

Marjon Hoeks - Olympus College 2017-2019
Bas Meijerink - Olympus College 2017-2019
Ilja van Bilsem - Montessori College 2017-2019
Lobke Baars - Quriuz 2017-2019
Sophie van Slageren - Liemers College 2017-2018
Marianne Donkervoort - 't Venster 2017-2018
Brigitta Hoeve - Quriuz 2018-2019

www.quriuz.nl